

सामूहिक दूरचित्रवाणी योजना बंद करुन
माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयातील
जिल्हा माहिती कार्यालयांचे बळकटीकरण
आणि मुख्यालयात तांत्रिक कक्षाची
स्थापना करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग,
शासन निर्णय क्र.सादुसे-१००१/१७/प्र.क्र.३५/२००१/३४-अ(भाग १)
दिनांक : २० ऑगस्ट २००१

प्रस्तावना :

सामान्य प्रशासन विभाग अंतर्गत माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयाच्या नियंत्रणाखाली राज्यात शासकीय योजनांचा गावोगावी प्रसार क्वावा व लोकशिक्षण क्वावे या उद्देशाने सामूहिक दूरचित्रवाणी सेवा ही योजना आहे. दूरदर्शन प्रक्षेपणाची महाराष्ट्रात सन १९७२ मध्ये स्थापना झाल्यानंतर दूरदर्शन या अंतिशय प्रभावी माध्यमाचा वापर ग्रामीण तथा शहरी भागातील विशेषत: तळागाठांतील दूर्बल समूहाच्या उन्नती करण्याच्या उद्देशाने सदर योजना अंमलात आली. सामूहिक दूरचित्रवाणी सेवा ही योजना संचालनालयाचे मुख्यालय मुंबई, ४ विभागीय व १६ उपविभागीय अशा एकूण २० क्षेत्रीय कार्यालयामार्फत ही योजना राबविण्यात येत आहे. सदर योजनेतील कामाचे स्वरूप म्हणजे दूरदर्शन संचाची खरेंदी, प्रतिष्ठापना व दुरुस्ती करणे असे आहे. बिगर आदिवासी क्षेत्रासाठी वर्गणी तत्वावर व आदिवासी उपयोजना क्षेत्राकरिता विनामूल्य तत्वावर ही योजना राबविली जाते. या योजनेचा आढावा घेतला असता पुढील बाबी शासनाच्या निर्दर्शनास आल्या.

- १) आयटीआय/पॉलिटेक्निक तसेच खाजगी माध्यमातून किरकोळ दुरुस्तीचे अनेक मार्ग सर्वत्र उपलब्ध आहेत.
- २) गावपातळीवरच दूरदर्शनसंचाची दुरुस्ती करण्याकडे ग्रामपंचायतीचा कल वाढत चाललेला आहे.
- ३) सामूहिक दूरचित्रवाणी सेवा संचालनालयामार्फत राबविण्यात येत असलेली योजना कालबाब्य झालेली असल्याचे निष्पत्र झाले असून त्या योजनेतील जवळजवळ ७० टक्के कर्मचाऱ्यांना पुरेसे काम नाही.
- ४) शासकीय योजनांचा गावोगावी प्रसार क्वावा व लोकशिक्षण क्वावे हे उद्दिष्ट साध्य होत आहे किंवा नाही याचा आढावा घेण्याची कोणतीही यंत्रणा सामूहिक दूरचित्रवाणी सेवा संचालनालयाकडे सध्या उपलब्ध नाही.
- ५) नव्याने दूरचित्रवाणी संच घेऊन ग्रामीण भागामध्ये देण्याची प्रक्रिया ठप्प झालेली आहे. नव्याने दूरदर्शन संचाचा पुरवठा करणे शक्य होत नसल्यामुळे या योजनेची उद्दिष्ट साध्य होण्यास अडचण येत आहे.
- ६) या योजनेमध्ये ग्रामपंचायतीकडून रु.५०००/- प्रतिष्ठापना वर्गणी व रु.२०००/- एकरकमी परिरक्षण वर्गणी देण्याचे अपेक्षित होते. परंतु अनेक ग्रामपंचायतीनी ही वार्षिक वर्गणी न भरल्यामुळे या योजनेमध्ये अंदाजे ७० लाख रुपयांची थकबाकी ग्रामपंचायतीकडे शिल्लक आहे. त्यामुळे या योजनेमध्ये लोकांचा सहभाग नाही.
- ७) दूरदर्शन/केबल/दृकशाळ्य माध्यमांचा प्रसार ग्रामीण भागामध्ये मोठ्या प्रमाणावर झाल्यामुळे खाजगी दूरदर्शन संच उपलब्ध झाले आहेत.
- ८) दूरदर्शन संचावर प्रत्यक्षात कोणते कार्यक्रम पाहिले जातात यावर शासनाचे कोणतेही नियंत्रण नाही.

या सर्व बाबींचा, कारणांचा सम्यक विचार करून सामूहिक दूरचित्रवाणी सेवा ही योजना बंद करून माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयातील जिल्हा माहिती कार्यालयांचे बळकटीकरण, लातूर विभागीय माहिती कार्यालयाची स्थापना आणि मुख्यालयात तांत्रिक कक्षांची स्थापना करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता. यावर सर्वांगीण विचार करून लातूर विभागीय माहिती कार्यालयाची स्थापना करण्याबाबत स्वतंत्ररित्या निर्णय घेण्यात आला असून त्याखेरेज शासनाने पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय :

१) सामूहिक दूरचित्रवाणी योजनेअंतर्गत संचाचे परिरक्षण व देखभाल तात्काळ प्रभावासह बंद करण्यात यावे.

२) सदर योजनेअंतर्गत सामूहिक दूरचित्रवाणी सेवा संचालनालयामार्फत यापूर्वी लाभार्थी संस्थांना पुरविण्यात आलेले दूरदर्शन संच व त्याअनुषंगाने पुरविण्यात आलेले साहित्य यावर असलेली शासनाची मालकी संपुष्टात आणण्यात येत असून यापुढे असे संच व साहित्य यावर संबंधित लाभार्थी संस्थेची मालकी प्रस्थापित करण्यात येत असून त्या संस्थेने स्वरुच्छांने त्या संचाची देखभाल व दूरस्ती करावी.

३) सदर लाभार्थी संस्थेकडून/प्रामपंचायतीकडून सामूहिक दूरचित्रवाणी योजनेतर्गत प्रलंबित असलेल्या व वसूल करावयाच्या रकमा माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयात मुख्यालयात स्थापन झालेल्या तांत्रिक कक्षातील संचालक यांनी निश्चित करून त्या रक्कमांचा तपशील संबंधित संस्थांचे नियंत्रण अधिकारी/जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी/जिल्हाधिकारी यांना पाठवून त्यांचेमार्फत वसूल करावी. त्यांनी सदर वसुलीची कार्यवाही या निर्णयाच्या दिनांकापासून सहा महिन्यात पूर्ण करून अनुपालन अहवाल महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई यांच्याकडे वरील मुदतीत सादर करण्यात यावा

४) सामूहिक दूरचित्रवाणी योजना तात्काळ प्रभावासह बंद करण्यात आलेली असल्याने सामूहिक दूरचित्रवाणी सेवा संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील विभागीय कार्यालय, जिल्हा व तालुका स्तरावरील उपविभागीय कार्यालय प्रमुख यांनी त्यांच्या ताब्यात असलेले निकामी झालेले दूरदर्शन संच मुख्यालयात तांत्रिक कक्षातील संचालक यांच्याकडे सोपविण्यात यावेत आणि सुस्थितीतील दूरदर्शनसंच हे संबंधित उपसंचालक(माहिती)/जिल्हा माहिती अधिकारी यांच्याकडे रीतसर हस्तांतरीत करावेत व उर्वरित जडसंग्रह साहित्य, कार्यालयीन फर्निचर, टेबल, कपाटे, खुर्च्या, टूल्स इ.(सुस्थितीतील व निकामी / निरुपयोगी सामानासह) तसेच अद्यावत जडसंग्रह नोंदवृद्धा माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयाच्या मुख्यालयात स्थापन झालेल्या तांत्रिक कक्षातील संचालकांकडून प्रमाणित करून त्यापैकी माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयाच्या अधिनस्त संबंधित विभागीय माहिती कार्यालय, जिल्हा माहिती कार्यालय यांना आवश्यक व उपयुक्त जडसंग्रह त्या कार्यालयांकडे हस्तांतरीत करून उर्वरित जडसंग्रह, साहित्य संबंधित जिल्हाधिकारी किंवा अन्य शासकीय कार्यालये यांच्याकडे रीतसर सुपूर्द करण्यात यावा.

५) उपरोल्लेखित विभागीय व उपविभागीय कार्यालयातील भांडार सामान, साहित्य, हत्यारे, अवजारे व सयंत्र - यंत्रसमुद्री (Plant and Machinery) तंत्रशिक्षण विभाग, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था यांना आवश्यकतेनुसार व उपयुक्ततेनुसार हस्तांतरीत करून उर्वरित सामुद्री विहीत पद्धतीने विल्हेवाट लावण्याची कार्यवाही मुख्यालयात स्थापन झालेल्या तांत्रिक कक्षातील संचालकांनी करावी.

६) सामूहिक दूरचित्रवाणी सेवा योजना बंद झाल्याने सामूहिक दूरचित्रवाणी सेवा संचालनालयातील कार्यरत २८ वाहनांपैकी सुस्थितीतील कार्यरत २१ वाहने माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयाकडे हस्तांतरित करण्यात यावीत. सामूहिक दूरचित्रवाणी सेवा संचालनालयाकडून हस्तांतरित होणाऱ्या २१ वाहनांचे वाटप आवश्यकतेनुसार संबंधित कार्यालयास करण्यास महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई यांना याद्वारे प्राधिकृत करण्यात येत आहे. उर्वरित ७ कार्यरत वाहने अंतरिक्त

ठरविण्यात येत असून ती संचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, तांत्रिक कक्ष, मुंबई यांच्या स्तरावर शासन परिवहन सेवेकडे वर्ग करण्यात यावीत. तसेच त्यांच्या स्तरावर ४ निकामी वाहने विहित पद्धतीने निलंखित करण्याची कार्यवाहीही करण्यात यावी.

७) सामूहिक दूरचित्रवाणी योजना बंद झालेली असल्याने सामूहिक दूरचित्रवाणी सेवा संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील जिल्हा व तालुकास्तरीय कार्यालयांची जागा तेथील माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयाच्या विभागीय माहिती कार्यालय/जिल्हा माहिती कार्यालय यांची आवश्यकता व उपयुक्तता पडताळून त्या कार्यालयास हस्तांतरित करण्यात यावीत. भाड्याने घेतलेल्या जागेतील कार्यालयांची जागा तेथील जडसंग्रह, संयंत्र-यंत्रसामुद्रीबाबत शासन निदेशानुसार कार्यवाही पूर्ण होईपर्यंत मुख्यालयात स्थापन झालेल्या तांत्रिक कक्षातील संचालकांनी ताब्यात ठेवावी. संबंधित जागेचे भाडे व कर संबंधित जागा मालकास प्रदान करण्याच्या प्रयोजनार्थ तेथील जिल्हा माहिती अधिकारी यांना आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून याद्वारे प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

८) सामूहिक दूरचित्रवाणी सेवा संचालनालयातील ३५६ मंजूर पदांपैकी विभागीय अभियंता, गट-अ(वरिष्ठ) हे एक पद सामान्य प्रशासन विभाग, शासन निर्णय क्र.सादूसे-१०००/३३९/(प्र.क्र.११/२०००)/ ३४अ, दि.२२.१.२००१ अन्वये निकासित/रद झालेले आहे. सामूहिक दूरचित्रवाणी योजना बंद झाल्याने सामूहिक दूरचित्रवाणी सेवा संचालनालयातील एकूण ३५६ पदांपैकी पुढीलप्रमाणे पदे व कर्मचारी माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयाकडे वर्ग होतील.

१) माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयामध्ये हस्तांतरीत होणारी ५५ पदे (परिशऱ्य - अमध्ये दर्शीवन्यानुसार)

अ) तांत्रिक कक्ष	११ पदे
ब) जिल्हा माहिती कार्यालयांचे बळकटीकरणासाठी	३२ पदे
क) नवर्निर्मित विभागीय माहिती कार्यालय, लातूर	५ पदे
ड) वाहनचालक	७ पदे

२) उर्वरित ३०१ पदे अतिरिक्त घोषित करण्यात येत आहेत. अतिरिक्त घोषित केलेल्या पदांवरील कर्मचाऱ्यांपैकी लिपिक-टंकलेखक संवर्गातील २३ कर्मचारी आणि लघुलेखक (निम्नश्रेणी) यासंवर्गातील २ कर्मचारी अशा एकूण २५ कर्मचाऱ्यांना माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयातील रिक्त पदांवर सामावून घेण्यास शासन मान्यता देत आहे.

३) उर्वरित १५९ कर्मचारी अतिरिक्त संवर्गाकडे वर्ग होतील. अतिरिक्त ठरलेल्या पदांवरील कार्यरत कर्मचारी अन्य विभागात सामावून घेतले जाईपर्यंत किंवा अतिरिक्त संवर्गाकडे वर्ग होईपर्यंत किंवा सेवा निवृत्ती इत्यादी मुळे पद रिक्त होईपर्यंत यापैकी जे अगोदर घडेल तोपर्यंत त्या पदांना माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयात अधिसंख्य पदे (Supernumerary posts) म्हणून घोषित करण्यास शासन मान्यता देत आहे. मुंबई येथील अतिरिक्त ठरलेले कर्मचारी मुंबई येथील तांत्रिक कक्षात राहतील तर विभागीय व जिल्हास्तरावरील अधिसंख्य पदावरील कर्मचारी संबंधित विभागीय माहिती कार्यालय/जिल्हा माहिती कार्यालय यांच्या आस्थापनेवर राहतील. जसजशी ही अधिसंख्य पदे कोणत्याही कारणामुळे रिक्त होतील तसेतशी ती पदे आपोआप निकासित / रद होतील. तोपर्यंत अधिसंख्य पदावरील कर्मचाऱ्यांचे वेतन व भत्ते आहरण व संवितरण करण्यासाठी ते ज्या कार्यालयाच्या आस्थापनेवर कार्यरत राहतील त्या कार्यालयाचे उपसंचालक(माहिती), विभागीय माहिती कार्यालय/जिल्हा माहिती अधिकारी व संचालक, तांत्रिक कक्ष, मुंबई यांना या प्रयोजनार्थ आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत असून तत्संबंधी कार्यवाही करण्यास त्यांना याद्वारे प्राधिकृत करण्यात येत आहे. माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयाचे अंतर्गत मुख्यालयात स्थापन झालेल्या तांत्रिक कक्षातील संचालक, यांनी अधिसंख्य घोषित केलेल्या कर्मचाऱ्यांच्याबाबतीत शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र. एससीसी-१०९९/प्र.क्र.२९/९९/१६-अ, दि.१.११.१९९९ अन्वये आवश्यक ती कार्यवाही अतिसत्वर करावी. सदर तांत्रिक कक्षातील कार्यरत अधिकारी व कर्मचारी तसेच जिल्हा माहिती कार्यालयाच्या आस्थापनेवर वर्ग झालेल्या तांत्रिक सहाय्यक/पर्यवेक्षक/दूरचित्रवाणी यांत्रिक यांची संवर्गनिहाय ज्येष्ठता सूची आणि माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई येथील कर्मचा-यांची ज्येष्ठता सूची शा.नि.क्र.एससीसी-१०९९/प्र.क्र.२९/९९/१६-अ, दि.१.११.१९९९ मधील तरतूदीनुसार निश्चित करण्यात येईल.

१) उपरोल्लिखित ५५ पदांपैकी ११ पदे मुख्यालयात स्थापन झालेल्या तांत्रिक कक्षात राहतील व संचालक, सामूहिक दूरचित्रवाणी सेवा संचालनालय, मुंबई यांचे विद्यमान कार्यालय ज्या जागेत आहे त्या जागेत सदरहू तांत्रिक कक्ष या शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून कार्यान्वित करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

१०) शासन निर्णय, वित्त विभाग क्र.वि.अप्र-१०९९/प्र.क्र.१०/९९/विनियम, दि.१ सप्टेंबर १९९९ अन्वये मुंबई वित्तीय नियम १९५९ अंतर्गत नियमाखाली प्रदान करण्यात आलेल्या वित्तीय अधिकारातील अ.क्र.१ नियम क्र.२ खाली प्रशासकीय विभागांना प्रदान केलेल्या शक्तीनुसार संचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, तांत्रिक कक्ष, मुंबई यांना नेमून दिलेली कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या पार पाडण्याच्या प्रयोजनार्थ नेमून दिलेल्या विषयांच्या संदर्भात "विभाग प्रमुख" म्हणून घोषित करण्यात येत आहे. त्या नात्याने त्यांना संबंधित वित्तीय, प्रशासनिक अधिकार प्रदान करण्यात येत आहेत. तसेच त्यांना महाराष्ट्र आकस्मिक खर्च नियम, १९६५ च्या नियम २२ अन्वये तांत्रिक कक्षाचे आहरण व सर्वितरण अधिकारी व नियंत्रक अधिकारी म्हणून त्यांच्या कार्यालयातील आकस्मिक खर्चाची देयके प्रतिस्वाक्षरीत करण्याचे अधिकार प्रदान करण्यात येत आहे.

११) उपरोल्लिखित ५५ पदांपैकी संभाव्य हिंगोली व गोंदिया जिल्हा माहिती कार्यालयांसाठी अनुक्रमे परभणी व भंडारा या मूळ जिल्ह्यातील जिल्हा माहिती कार्यालयात प्रत्येकी दोन वाहनचालक आणि नंदूरबार, वाशिम व सांगली जिल्हा माहिती कार्यालयात प्रत्येकी १ वाहनचालक असे एकूण ७ वाहनचालकांची पदे कर्मचारीवृद्धासह माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयाकडे वर्ग करण्यास शासन मान्यता देत आहे.

१२) सामूहिक दूरचित्रवाणी सेवासंचालनालयाकडून माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयाकडे वर्ग होणारे पदे व कर्मचारी तसेच अधिसंख्य पदांवरील अतिरिक्त कर्मचारी यांच्या वेतन व भत्ते यावरील खर्चांच्या प्रयोजनार्थ तसेच हस्तांतरीत होणारी वाहने यांच्या पेट्रोल व दूरस्तीवरील खर्चांच्या प्रयोजनार्थ सामहिक दूरचित्रवाणी सेवा संचालनालयासाठी मंजूर असलेले अनुदान माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयाकडे तात्काळ प्रभावासह वर्ग करण्यास शासन मान्यता देत आहे.

१३) हा शासन निर्णय दिनांक १ सप्टेंबर २००१ पासून अंमलात येईल. या अनुबंधाने होणा-यां बदल्यांना शासनाची मान्यता राहील.

सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी त्यांच्या अधिपत्याखालील गटविकास अधिकारी यांना आवश्यक त्या सूचना निर्गमित कराव्यात. तसेच सर्व जिल्हाधिकाऱ्यांनी त्यांच्या अधिपत्याखालील तहसिलदारांमार्फत सदर शासन निर्णय सर्व ग्रामपंचायतीच्या निदर्शनास आणून द्यावा.

महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई यांनी या शासन निर्णयाला यथायोग्य प्रसिद्धी देण्याची कार्यवाही करावी.

सदर निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने व त्यांच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.६६३/२००१/व्यय-४, दिनांक २ जुलै २००१ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

 (भैरव गगराणी)
 उप सचिव
 महाराष्ट्र शासन

प्रतिलिपी...

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
३. मा.उपमुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव.
४. मा.राज्यमंत्री, माहिती व जनसंपर्क यांचे स्वीय सहाय्यक
५. मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन
६. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), लेखा परीक्षा, महाराष्ट्र, १)मुंबई, २)नागपूर
७. सर्व विभागीय आयुक्त
८. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई
९. संचालक(माहिती)(जनसंपर्क व प्रशासन), माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई
१०. संचालक, सामुहिक दुरचित्रवाणी सेवा संचालनालय, मुंबई.
११. संचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मराठवाडा विभाग, औरंगाबाद
१२. संचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, नागपूर-अमरावती विभाग, नागपूर
१३. सर्व विभागीय माहिती उपसंचालक व जिल्हा माहिती अधिकारी
१४. उपसंचालक(लेखा), माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई
१५. उपसंचालक(माहिती), महाराष्ट्र परिचय केंद्र, नवी दिल्ली
१६. सर्व जिल्हाधिकारी
१७. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषदा
१८. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
१९. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
२०. वरिष्ठ सहाय्यक संचालक(माहिती), महाराष्ट्र परिचय केंद्र, पणजी-गोवा
२१. सर्व मंत्रालयीन विभाग
२२. वित्त विभाग/व्यय ४.
२३. सामान्य प्रशासन विभाग, का-२५, ३४.
२४. निवड नस्ती.